

De restitutōe liber tertius

causam. vñ sine lñia superioris debet restituere plato ipi^o monasterij. vel puer^o. vel als in vtilitate monasterij conuere re vel expendere. p̄cipue si ipe plat^o fuit q̄ male dedit. In oī aut cāu ex sup̄dictis d̄z fieri. ita q̄ pctm̄ qd̄ est occultū nō manifestet. et ita q̄ nō sequat̄ mai^o scandalū. ar. dist. xij. c. duo. Qui aut tenent alicui ecclesie vel loco pio debent illō dare gubernatori seu rectori eius loci. nisi ille rector n̄ haberet iustū titulū. sed vsurpatū vel pbabiliter credat male vsurū. tūc em̄ posset in vtilitate illi^o loci cōuerti vel successori referuare.

Cur sienda sit restitutio.

Capitulum. vi.

Quantum

q̄ ad sextū. s. cur sit sienda restitutio. Ad hoc bt̄s Tho. ij. q. lxij. assignat rōez. vñ qz restitutio ē actus iusticie. ad iusticiā at̄ habēdā et exercendā q̄libz tenet. Cōsi sit at̄ iusticia in q̄daz eq̄litate q̄ tollit p̄ vsurpatōnē et detētionē aliene rei. et repari nō pot̄ nisi p̄ iteratā dationē seu p̄ assignatiōez rei et cui^o erat si p̄. et idō tenet restituere. S̄z no

ta q̄ sic q̄libz q̄ est sui iuris se donare rem suā ita p̄ etiaz remittere rem sibi debitā grat̄ et relatare suo debitori. que restitutio siue donatio libere facta sine fraude et coactōe post q̄ facta est p̄ p̄nias nō pot̄ reuocari. vt dicit Ray. ar. vij. q. i. c. q̄ piculosū. S̄z sciēdū q̄ illi q̄ ponūt se in manibz creditorū. p̄mittēdo seu offerēdo se ad dandū qd̄ peterēt. rogātes tū q̄ totū vñ p̄tē dimittāt s̄z nō intendūt restituere. imo sperāt q̄ p̄ nihilo vñ modico detabūt. als nō se ponerēt in manibz eoz. a pctō qd̄ē rapine vsure seu alteri^o male vsurpatōis nō sūt absoluti. quia pctm̄ p̄ p̄nias et p̄fessionez dimittit̄ quā illi se nō h̄nt. S̄z vtrū absoluti sint a debito seu obligatiōe restituendi. distinguendū est s̄m Egidij i q̄libet. quia si creditor p̄p̄a voluntate et liberalitate dimisit et donauit nō curās q̄ debitor intenderet non tenetur ipe debitor amplius restituere. si h̄ ei clare constat. Secus autē si creditor deceptus vñ coactus vel desperatus. i. q̄ nūq̄ sperabat se illud debitum ab eo posse habere vel non posse habere totū. et idō potius vo

luit h̄re p̄tes q̄ nihil dubitās
ne nihil h̄ret si totū vellet h̄re
Talis em̄ remissio nō valz. z
adhuc obligat ad restituēdū.
S; qz hec matia ē mltū vti/
lis z necessaria sciri. z i frequ/
ti practica. iō seriosū z pleni
tractāda. z qd sentiāt docto/
res i h̄ referēdū. Lū ḡ q̄ritur
vz vsurario vl̄ cnilibz alteri
q̄ h; aliēa sufficiat i foro p̄scie
remissio sibi facta ab his a q̄/
b̄ extorsit vsuras vl̄ alia ma
le ablata. vel ab heredibz eorū
si illi nō viuūt. Rūdet diuersi
mode a diuersis. vt in. §. seq̄n
tibz. S; rar. de senis asserit q̄
h̄ns male ablata nisi reddat
aut sufficientē faciat cautōez
nō p̄t liberari a sua obligatio
ne p̄ aliū modū cū p̄t aliq̄ mō
restituere nec em̄ p̄t debitum
deobligari. Et p̄mo nec p̄ vi/
am remissiois. Secūdo nec p̄
viā satisfactōnis. Tertio nec
p̄ viā liberatōis. Quarto nec
p̄ viā trāslatōis. Quinto nec
p̄ viā donatōnis. Sexto nec
p̄ viā renūciatōis. Septimo
nec p̄ viā p̄uenientie z discre/
tionis. Inducit ad h̄ has rō
nes q̄ nō vident multū vzge
re. sed sine multa difficultate
solui p̄t p̄ eos q̄ tenēt q̄ abs/
q̄ actuali restitutōe p̄t tolli

obligatio male ablatoruz ab
eo cui obligat p̄ quēlibz hoz
modozū. dūmodo nil fiat in
fraudē vel p̄ metū vel p̄ despe
rationē. s. nō rehabendi. sed li
bere sp̄ote gratz z sciēter. Si
enim fraudulentē vel coacte
h̄mōi fieret talis deobligatio
locū h; qd d̄t z n̄ alit. Q. nō
possit tolli tal obligatio p̄ viā
remissiois nisi restituat. p̄bat
sic. Nullū ē capax remissiois
nisi a pctō p̄us desistat. s; ha
bens rem male ablatā q̄ diu
remanet obligat ad reddē
dū nō d̄t desistere a pctō. ergo
nō est capax remissiois. et per
p̄ns poligatio illa tolli nō p̄t
p̄ viā remissiois. Ad qd facit
regla Pctm̄. de reg. iu. li. vi.
Restitutio em̄ p̄ quā obliga/
tio tollit est p̄uena remissioi
vnde nō videtur remissio fie
ri nisi p̄ restitutionē tollat pri
us obligatio. Sed ad hoc re
spōdet. maior p̄t intelligi du/
pliciter. Uno mō vt intelligat
de remissioe debiti rei ablate.
et sic videt falsa. nam potest
alicui remitti debituz si vult
creditor libere et sponte. quā
nis ille debitor non intendat
dare. et non sibi amplius ob/
ligatur fm̄ Egidium. ¶ Se/
cundo modo vt intelligas de
q̄

De restitutōe liber tertius

remissione peccati. et tūc ē ha
maior. et minor falsa. nā hñs
male ablata si nō pōt restituere
re yllō mō remanet obligat⁹
ad restitutōem cū poterit. ex
tra de solu. ca. odoardus. et tū
desistit a pctō si penitet et pro
ponit restituere i futurū. Sz
si pōt restituere sed male. et hoc
intendit facere si creditor nō
remittat. talis etiā adhuc re/
manet obligatus ad restituē/
dū. et tū desistit a pctō penitē/
do. Et quod pendet ex regla
Aug. pctm. q. restitutio est p/
uia remissionis. verū ē dere/
stitutio nō solū actuali sz eti/
am mentali. et in pposito et in
equalenti. Q. non tollat pvi/
am satisfactōis pbat sic. Sa/
tisfacere est pctōrum cās exci/
dere. et eoz suggestioibz ad/
itū non indulgere. de pe. dis.
iij. circ a pncī. Cū ergo abla/
tio et detentio rei. s. pcti sit per
oppositū suū. s. restōem. igit
nisi restituat nō videt posse sa/
tisfacere qntūcunqz acceptet
creditor. Insup cū p satisfac/
tōem nō solū reparat amici/
ciā sed etiā eqūitas iusticie q
ablata erāt p vsurpatōez et de/
tentioez alienoz nisi tollat cā
iniusticie et ineqūitatis q sit p
restitutōez subtractoz dū cre

ditori reddif qd minus ha/
bebat q̄s debebat ab ipō vsur/
patore q plus habebat q̄s de/
bebat nō repabit iusticie eqūi/
tas. et sic nō fiet satisfactio ni/
si reddat ablata. Satisfactio
em̄ fieri d̄z p ipm debitore q
violavit iusticiam vsurpādo
aliena. non p creditore. Ad h
rūderi pōt q vtqz pcti causa
excidi nō p̄t nisi p restitutōez
sz restitutio nō solū fieri pōt
actu sz etiā mente et pposito.
als q nō p̄t restituere cum nil
habeat. seq̄ret q nō posset sa/
tisfacere p pctis. qd est falsū.
Sikr etiā eqūitas iusticie re/
parari p̄t nō solū p actualē re/
stitutōez. sz etiā p aliū modū.
p quē creditor vel iniuriā pas/
sus reputat sibi satisfactum.
Fit quoqz in hmōi remissioe
satisfactio p debitore q viola/
vit iusticiā dum hz animum
paratū et se offert ad restituen/
dum si non remittit. Tercio
probat q non tollatur p viā
liberatiōis sic. Chryso. dicit
extra de regu. iij. c. Om̄s res
per quascūqz causas nascitur
per easdem dissoluitur. Sed
obligatio talis iniusti deten/
toris nascitur per solam eius
depravatam voluntatem. sz
rapiendo vel tenendo v̄l deti

nendo re aliena. g̃ dissolui nō poterit nisi p̃ voluntate. s. rectificata. s. in restituēdo ablata: et sic videt̃ q̃ n̄ sufficiat volūtas ei⁹ cui fieri d̃; restitutō ad tollendū obligatōz cū nō fuerit cā ipsi⁹. Ad qd̃ r̄nderi p̄t q̃ voluntas dep̄uata vsurpatōnis rectificari p̄t nō solū per actualē restitutōez sed p̃ intētionē voluntariā restituendi si ille. sponte noluerit remittere. et sic non solū volūtas creditoris sed et debitoris volūtas q̃ fuit cā obligatōis concurrat ad liberandū obligatorem dū se offert ad satisfaciendū creditori ad placitū. Quātū ad q̄rtum. s. p̃ viam trāslationis et acq̄sitionis dñij probat q̃ non possit tolli obligatio sic. Presupposito q̃ i vsura non trāsferat dñiuz fm̄ q̄sdam tunc assumit tal̄ regula. Nullus p̄t in re detinenda iniust⁹ titul⁹ aduenire. nisi p̄us iust⁹ auferat titul⁹. nā iniust⁹ titul⁹ auferri nō p̄t absq̄ hoc q̃ iustus titulus acq̄rat. et e cōuerso. et ideo erit alia actio p̃ quā iniust⁹ titulus tollitur et p̃ quā iustus titul⁹ acq̄rit. Nullus g̃ aduenire poterit. iniust⁹ titul⁹ p̃ aliquā actiōem nisi ei auferat̃ iniust⁹ titulus

p̃ alia actiōez. Sed illis q̃ acq̄runt dñiuz in re detinēda aduenit iust⁹ titulus p̃ dominiū acq̄sitionem. g̃ si p̄us habuit iniustū titulū p̃ rei alienę vsurpationē et detentiōem optet q̃ dicit̃ titul⁹ iniust⁹ auferat̃ p̃ eiusdē rei restōem aut dñij acq̄sitiōem. et sic nō ē cā par dñij ante restitutōz. et m̄to forti⁹ in furtis et rapinis i q̄bz fm̄ oēs nō trāsferat̃ dñiuz. Sed ad h̄ r̄ndet̃ q̃ ad hoc videt̃ dictū est restitutio p̃ quā auferat̃ iniustus titulus i foro cōscie fieri p̄t nō solū manualiter sed etiā mentalr. dum. s. ē paratus reddere realr si non vult dimittere. et sic ablato iniusto titulo p̃ spontaneā et liberā remissionē creditoris acquirat̃ dñiuz. ¶ Quātū ad q̄ntū q̃ non possit tolli p̃ viā donatōis p̄bat sic per has p̃positiones. Ille cui restitutō fieri debet donare non potest prius q̃ sit restitutus et ipse iniuste detinēs aliena anteq̄ restituat ablata certificari nō p̄t de tali donatione verum sit vera donatio. p̄mam sic p̄bat. Donatio nisi sit libera n̄ est donatio s̄a. ff. d̄ adimē. l. e. ga. l. rem legatam. Iste autē qui talit̄ donat. sez anteq̄ sit

De restitutōe liber tertius

restituendus nō libere donet. qz non libere illud hz. cū non actualit̄ habeat. Et si dicat qz libere restituendus p̄t h̄re z p̄ p̄ns libere p̄t donare. qz detētoz bonoz suoz parat̄ ē red- dere. Talis instātia nihil valet. qz r̄stituēd̄ certificari n̄ p̄t qz talis h̄ns sua male ablata sit patus ad ea restituēda. nisi ea statim cū pōt reddat. vel p̄ eis reddēdis sufficiētē cauti- onez facit. qd̄ p̄tinet ad scōaz p̄positionē. Nam' z si videat̄ aliq̄ signa q̄b' se paratū ad satisfaciendū oñdat nō pbat̄ eē sufficiētia cū illis vti possit. ita ille q̄ non hz intentionem restituendū sicut ille qui hz. z talis alienozum detentoz in- iustus cui donatio fit añ resti- tutōz. nō pōt eam vt verā do- natiōem acceptare vel accipe cū bona cōscia. Ad qd̄ r̄ndet̄ qz donari p̄t nō solū res ha- bite. sed etiam iura z actiōes z q̄ sperant̄ haberi. nec p̄pte/ rea p̄t dici qz non sit donatio libera. qz res actu nō habet. z cū h̄ negocium agat̄ z discu- tiat̄ s̄m forz cōscie vbi credē- dū ē cuilibet p̄ se z contra se. z nemo sit arbitrand̄ imemor p̄pe salutis. vt d̄z. i. q. viij. san- cim'. et q̄ debitor offert se pa-

ratū ad restituendū si vult ro- gat̄ tñ vt donet nō coact̄ nō decept̄. sed spontane' p̄t sibi p̄suadere z credere libere do- nasse. p̄cipue cū non egeat ml- tum. nec em̄ p̄sumit̄ de facili quis p̄ccere sua et donare. ¶ Quantū ad sextū qz n̄ pos- sit tolli p̄ viam renunciatiōis pbat̄ sic. vbi renunciatio non habet locū. obligatio tolli nō pōt p̄ viam renunciatiōis. sed anteq̄ fiat male ablatoz resti- tutio. non pōt ille cui restitū- tio fieri d̄z renunciare. ergo n̄ pōt tolli obligatio detinent̄ aliena iniuste p̄ viam renun- ciatiōis. Maior est nota. mi- nor pbat̄. nam renunciatio illa q̄ fit a spoliato atēq̄ resti- tuat̄ ip̄a decernit̄ eē nulla. sic patet. iij. q. i. c. ep̄is. z extra de resti. spolia. ca. sollicitē. z hoc ideo. quia p̄sumitur nō libere fieri. qz non ē verisile qz spon- te iuri suo fnūciauerit q̄ renū- ciat̄ spoliatus. Sic i propo- sito videtur dicendum qz cre- ditor renunciāns non restitu- tus non videtur sponte renū- ciare sed vt coactus z hmōi. Ad qd̄ r̄ndetur qz ea q̄ cōtinē- tur i dicit̄ capitul' h̄nt locum in foro p̄tentiono vbi p̄cedit p̄ p̄sūptionem. s̄z i foro p̄scie

etiā spoliat⁹ p̄t renūciare iuri suo vt in p̄posito. p̄terea coip so q̄ offert se ad restitutiōez si vult iam reueltit z restituit eū iuri suo. ¶ Quantuz ad septimū q̄ nō possit tolli p̄ viam p̄uenientie z discretiōis p̄bat sic. Supposito dicto regule p̄ctm̄. li. vi. Obligatio illa q̄ iustus detentor alienoz ē obligatus ad restitutiōez. necesse est q̄ tollat p̄ viam restitutiōnis vel aliam eq̄pollentē. Et q̄redo q̄ sit via eq̄pollens restitutiōis. si dicat q̄ sit remissiōis via vel donatiōis. seq̄t̄ iter alia istō icōueniēs q̄ p̄t dici restitutiō. z tñ in possessiōe minime possit. q̄d patet eē falsum p̄ illō q̄d habet. ff. d̄ p̄bo. sig. l. plus est. v̄z em̄ ibi q̄ restituere ē nō solū pecuniā rei p̄bere. sed etiam possessiōem fore facere. fructus q̄ reddere. quapropter nullus p̄t dici restitutus. nisi in possessiōe fuerit restitutus. Si ḡ remissiō q̄ sit añ restitutiōez eq̄poller restitutiōi ip̄i. seq̄t̄ hoc in cōueniēs q̄ etiā non positus i possessiōe dicit̄ restituti⁹. Sz ad h̄ r̄ndet̄ q̄ in foro p̄scie et ab Augu. nō sumit̄ ita stricte restitutiō sicut in foro p̄tētiōis so fm̄ iura. Nam q̄modoq̄.

q̄ impleat voluntas creditoris a debitore d̄z restitutiō facta. z cū q̄s cedit bonis. etiā anteq̄ ponat eos in possessiōne nō restituit q̄ ad p̄sciaz. Querit̄ vtrū vsurario vel cui cūq̄ alteri q̄ h̄z aliena sufficit at in foro cōscie remissiō sibi facta ab his a q̄bertor sit vsuras vel alias q̄cūq̄ male ablata. Hāc q̄onem de vsuris. Laurēt⁹ in tractatu formās p̄us recitat op̄inionez doctōrū. Dicit ḡ glo. et in reglā. peccatū. tenet q̄ sic. Sed dicim⁹ ibidē s̄. l. q̄ nō sufficit nisi pecunia sit restitutiōi parata. Aliq̄rū ḡo theologoz op̄inio fuit q̄ etiam nō sufficit q̄ res sit p̄ata restitutiōi. sed etiam optet q̄ offerat. Jo. an. ibidē sup̄ glo. d̄enūm assumit viāz mediā dicens. q̄ aut gerit in mente vsurarius restituere. z remissiō sufficiat. aut nō. Et tūc secus. Sed Fede. d̄ senis in ope suo format indistincte op̄inionez dicte glo. sic dices. Si is cui debet restitui pecunie vel male ablata nō coact⁹ vel deceptus non circūuent⁹ z omni dolo z vi z calliditate z metu cessantibus. etiam p̄cibus vel seruitiozū exhibitiōe inductus debitā sibi

De restitutōe liber tertius

pecuniā nō oblatā nec restitu-
tionē paratā vsurario dimit-
tat. liberat⁹ ē vsurari⁹ a restitu-
tione. nō tñ a pctō qđ p̄traxit
exercēdo vsuras. nisi ⁊ de illo
pctō p̄nāz agat. Potest etiāz
dici qđ pl⁹ est qđ si vsurario p-
seueratei crimie ⁊ nō disposito
ad aliquā restitutionē. is qđ
d̄z recipere vsuras remittat il-
las p̄prio motu. vel ad petiti-
onē vsurarij. liberat⁹ est vsura-
rius a restitutōe rei. ⁊ si non a
peccato. qz de h̄ oportet satisf-
facere deo p̄pnāz. Hec ille.
Hanc opinionē videt̄ firma-
re Hosti. in sum. et Archi. in
c. ij. de vsuris. li. vi. sup verbo
satisfactū. dicēs. Satisfactū
accipimus quōcūqz volunta-
ti creditoris satisfiat. Idem
Lap⁹. Idē aut̄ Lau. sic con-
cludit. vt tollatur ois dubita-
tio an sit vel non sit liber ani-
mus remittētis. ⁊ p̄ p̄ns cla-
ra p̄scia vsurarij. Et vt facili-
us inducant̄ hoies ad p̄triti-
onē. ⁊ de cetero a talibz absti-
neant. cautū ē p̄dicare qđ non
sufficit remissio facta. Quis
se disponat ad satisfaciendū.
si nō f̄mitteret̄ creditor. ⁊ cau-
tius qđ oportet. qđ pecunia sit
restitutōi parata. ⁊ cautissime
qđ offerat̄ pecunia. v̄l qđ pl⁹

est qđ ponat̄ in maibz credito-
ris. S; d̄ iure ⁊ in foro p̄scie
puto illā glo. cui⁹ opinionēz
seq̄t̄ Fede. vt dictū ē esse ve-
rissimā. ⁊ ad h̄ iducit̄ ipe Fe-
de. p̄les rōnes. Et p̄ma est ta-
lis. In maioribz criminibus
sic est in crimie furti vel rapi-
ne vel violētie. re furtiua vel
rapta remanēte apud furē v̄l
raptorē de volūtate dñi pur-
gat̄ viciū furti vel rapine sine
aliq̄ restitutione. vt. l. si fur. de
vsu. in p̄n. ⁊. ff. de p̄ca. l. si cer-
te. qđ purgat̄ viciū vsure rema-
nente vsura apud vsurarium
d̄ volūtate dñi. Et qđ illa sine
maiora crimina patet ex ma-
ioritate pene siue agat̄ civilie
siue criminaliter. Graui⁹ aut̄
est pctm̄ qđ graui⁹ puni⁹. vt
xxij. q. i. c. nō offeram⁹. Se-
cūda rō est. qz in crimie vsura-
rū ⁊ in alijs maioribz sufficit
facere p̄dignā satisfactionem
vel emendationē. extra d̄ rap-
to. c. i. vt sit qđ liberat⁹ a pec-
cato. c. q̄nto. extra d̄ vsu. S;
satisfactū intelligit̄ quōcūqz
desideriū creditoris impleat̄.
etiā si non soluat̄. ff. qđ satisfda.
co. l. i. Tercia ratio est que vi-
detur f̄m eum insolubilis.
Sunt quidam speciales ca-
sus in quibz obligatis ad re-

stitutionē nō sufficit remissio
 vr. c. exigit. d. cēsi. li. vi. z ibi d.
 h. g. i alijs casibz stabit regla
 q̄ sufficit remissio. Idē tenet
 Pe. d. pal. i. iij. di. xv. q̄ dicit
 q̄ obligat⁹ restitutiōi excusat⁹
 ppt remissionē creditoris. qz
 p acceptationē tollit. z h̄ nisi
 sit tal' psona q̄ nō habeat ad/
 ministratōnē. vel q̄ nō p̄t do/
 nare. nec p p̄ns remittere. q̄a
 remittere est dare. Itē qm̄ i iu/
 re est cautū q̄ remissio nō va/
 leat tūc nō excusat sic i iudice
 delegato q̄ munera z expēsas
 recipiēs nll exorquēs tenet
 reddere nulla partiū remissio
 nē sibi p̄futura. extra d. resc̄.
 c. statutū. li. vi. Et de visitate
 iure ordinario recipiente mu/
 nus ad cuius duplū restituē/
 dū tenet. extra de censi. c. exi/
 git. li. vi. Nec Pe. q̄ si quis
 obijceret regulā nō dimittit
 pctm̄ zc. qd̄ est verbū Aug. z
 restituere est rem in p̄stinū sta/
 tum reponere. vñ nō videt sa/
 tisfacere remissio. Ad qd̄ re/
 spōdent p̄dicti Pe. Lau. p.
 Sede. q̄ Aug. in dicta regla
 nō habuit respectū ad strictā
 significatōnē verbi. sed eius
 mens ē verbis p̄ferēda. extra
 de ver. sig. c. intelligenda fuit.
 q̄ si offendisti primū tuū ra

piendo. furando. vsuras ex/
 torquēdo. recōcilies te cū ip̄o
 Et cōiter qz hoies nō iactāt
 pecunias suas. s; volunt sibi
 restitui res ablatas. p̄pterea
 Aug. se retulit ad verbū resti/
 tuat. Qz autē sic intellexerit
 Aug. oñdit multiplr. Nec
 ille. Qd̄ ar̄ dic̄ Lau. s. f. esse p̄
 dicandū nō sufficere remissio
 nē nisi fiant ea q̄ dicūt diuer/
 si nō videt tutū vel cautum.
 Nam ex tali p̄dicatōe ita pōt
 seq̄ piculum aiaz sic cautela.
 Sic em̄ p̄dicator d; sibi ca/
 uere a p̄dicando ea q̄ habent
 homiēs inducere ad malū. z
 ab allenando mala. ita d; ca/
 uere a p̄dicādo scrupulosa et
 ardua. qm̄ cōis opinio est in/
 p̄trariū. h̄ em̄ eēt inijcere laq̄/
 um aiaz. qd̄ fieri n̄ d; xxvij.
 q. i. c. viduas Audiedo em̄ ta/
 lia z nō seruādo cū ex audiet
 format sibi p̄sciaz h̄ sibi neces/
 sario fiendū q̄ h; hmōi remis/
 sionem. z ex difficultate nolit
 ponere se ad facienduz. erit in/
 malo statu rōne p̄scie sibi fa/
 cte sup̄ eo i q̄ bñ potat trāsire
 cū bona p̄scia. P̄pterea si p̄/
 dicator h̄ dicat i p̄dicatōe. s.
 sibi nō sufficere remissionem
 nisi zc. z postea in audientia
 p̄fessionis faciat p̄riū z dicat

De restitutōe liber tertius

Alii sufficere. nōne ex h̄ p̄t seq̄
magnū scādālū s̄ doctrinā p̄
dicatōis. Ex h̄ em̄ poterunt
credere hoīes sic eē d̄ multis
alijs q̄ p̄dicatores dicūt. s. q̄
non sunt simplr̄ vera. sed ad
terrorē dicta. z sic piclitabiffi
dei doctrina. nō video etiam
cū bona p̄scia q̄ absq̄ sui ma
gno pctō possit h̄ dicere in p̄
dicatōe si sentiat cōtrariū: qz
hoc cōiter tenent doctores. s̄
et si teneret aliquam aliā opi
nionē cū ille sint scrupuloseñ
debet velle inducere homīes
ad suos scrupulos. Non ḡ p̄
dicando dicat q̄ sufficiat re/
missio. ne inducat occasionē
malī. z ap̄iatur via vsuris. ne
qz dicat quod non sufficit ne
dicat mendacium vel seru
pulos. z laq̄os inijciat audi
toribz. S̄z dicat qd̄ dicit Au
gu. q̄ optet q̄ restituat si pōt.
xiii. q. vi. c. si res. z in restitū
tione includit remissio. S̄z
qd̄ si post remissioez libere fa
ctā z vere vsurario. z vsurari
us mādat i testamēto suo red
di vsuras. nunqd̄ qd̄ semel re
missum ē dz restitui his q̄bz
tenebat prius. Dōm fm̄ Fe
de. q̄ in h̄ distinguendū ē. qz
aut talis testator locutus est
p̄ verba transferentia se ad fa

ctuz. v̄puta qz iubet vsuras
restituī his q̄bz d̄bebat eas re
stituere et q̄ p̄barent eas sol
uisse. z tūc non obstāte remis
sione tenebit satisfaccere heres
z h̄ cān loq̄t. c. ad infam. de i
urijis. Aut loq̄t p̄ verba trās
ferentia se ad ius nō ad factū
v̄puta iubet ea restituī q̄bz
debet. Et tūc secus dōm est.
Hec ille. ¶ Item scienduz q̄
cū alicui sit remissio libere z
sine fraude. non tenet talis il
lud qd̄ sibi remissū est paup̄i
bus dare qd̄ sibi donatū est.
Post. in sū. ti. de vsu. dicit q̄
si fenerator p̄tem pecunie fe
nebris restituat ei a q̄ habue
rat vel heredi suo. z de volun
tate ei⁹ p̄tem retineat dicunt
theologi indistincte q̄ n̄ eli
beratus. nisi totū offerat. Tu
dicas q̄ si ex pacto fit nō ē li
berat⁹. ar. c. veniēs. extra d̄ sy.
Si aut̄ vsurari⁹ p̄t sine pac
to liberalr̄ soluat vt offerat. z
de altera p̄te misericordiam petat.
z creditor liberalr̄ remittat. li
beratus est debitor nec tenet
vltorius ad restitutiōez sicut
nec tenet si gratis accepissz ḡ
tis oblatum. fm̄ Boffreduz
Hic tamē bon⁹ index cer
tis coniecturis mortū sui ani
mi i formabit. Nā si creditor

est paup inops. ⁊ vsurari⁹ di-
nes ⁊ potēs. nō p̄sumo q̄ cre-
ditor ip̄m vsurariū sponte ex
corde liberet. s; h̄ faciat q̄ vl-
tra recuperare n̄ pōt vt illō tan-
tillū qd̄ offert recuperare ⁊ nō
amitteret. Si h̄o creditor sit
dines ⁊ potēs q̄ etiaz p̄suevit
histrionib; ⁊ ioculatorib; tā-
rundē de suo donare vel plus
frēq̄nter p̄sumi pōt q̄ ex cor-
de h̄ faciat. hec ille. Item in q̄
dam sūmula dicitur q̄ si vsu-
rarius offert libere totam sū-
mam pecunie creditori osten-
dens plenariā voluntatez cū
nō habeat. q̄ si crederet q̄ ali-
qd̄ acciperet nō offerret. credi-
tor nihil penitus vult accipe-
re sed liberaliter dimittere totuz
iste plenarie satisfecit primo.
sed non deo. ⁊ iō postea suffi-
cit sibi sola contritio vt satis-
faciat deo. Unde consulēdū
est non contritis vt hant mi-
nus hanc liberam satisfactio-
nem faciant primo. Item s̄t
aliq̄ vsurari⁹ qui nitunt̄ deci-
pere deū. q̄ numeratā pecuni-
am ⁊ acceptam tūc exponūt
creditorib; credentes q̄ illam
n̄ accipiāt. quia si crederēt q̄
illā recipient. nō illā rep̄senta-
rent. ac ille timore vel verecū-
dia ducit̄ nihil vel parū reci-

pit residuū dans. ⁊ sic isti ta-
les dicerēt se satisfecisse. qd̄ n̄
est verum. Item nota s̄m q̄s-
dam q̄ sunt quinq; modi sa-
tisfaciendi. Primus modus
est cum pecunia libere offert.
Secundus mod⁹ ē cū pecu-
niam non habet et offert pig-
nora. Tertius modus est cū
pecuniam non habet nec pi-
gnora cōgruentia. facit tñ cū
instrumentis vt heredes cō-
pellantur ad satisfactionem ⁊
etiam ip̄emet. Quart⁹ mod⁹
est cuz mediante sacerdote vl'
aliquo alio religioso sit volū-
taria ⁊ libera concordia. Iste
tamen modus debet semp o-
stendere creditori velle ⁊ pos-
se liberuz debitoris. Quint⁹
modus ē cū cōsensu ⁊ miseri-
cordia creditoris ponit debi-
tor aliquā possessionem ī ma-
nu alicui⁹ honesti viri. ex cu-
ius fructib; soluant̄ p̄ temp⁹
debita. deīde possessio ad he-
redes reuertat̄. vel ita debz p̄-
manere pro incertis. Hec ibi
¶ Item archidiaconus ī ro-
sario. xiiij. q. v. c. non sane. di-
cit q̄ Hostiē dicebat q̄ ī his
in quibus est peccatum mor-
tale s̄m legem diuinam vt in
furto vel rapina disp̄sare nō
pōt ep̄s. imo n̄ etiā papa vt

De restitutōe liber tertius

aliq̄ dicūt q̄ minus p̄niam a/
gat et restitutio fiat si p̄t. ex/
tra de vsu. c. cū tu. In his q̄o
in q̄b̄ est pctm̄ mortale fm̄
lus positū. 7 cū ep̄s seu in/
ferioribz pape interdicta ē dis/
pensatio. nullus disp̄sare vl̄
dilationē p̄stare p̄t. nisi solus
papa. iij. q. i. c. reintegranda.
vl̄ hī q̄b̄ specialit̄ cōmiserit.
Si q̄o non ē interdicta pote
rit. hec ibi. Sed q̄ dī papaz
nō posse dispensare in his re/
stitutōibz vbi est pctm̄ mor/
tale p̄petratū in vsurpatōe q̄
legem diuinaz facta. vt furto.
rapina. vsura 7 hm̄ōi. q̄ min⁹
restitutio fiat si p̄t videt̄ intel/
ligendū q̄ ad restitutionē cer/
torum si sciunt̄ p̄sone. vl̄ q̄ ad
incerta cum disp̄saret absq̄
cā rōnabili. vel saltē dubia
p̄ libito voluntatis. Non em̄
pōt tollere que sunt pp̄ria ho/
minū 7 dare alijs sine causa.
sed cum cā rōnabili pōt. pu/
ta p̄ modū pene. vt cū aufert
regnum vel impiū alicui pp̄
demerita sua. qz eēt inimicus
ecclie hereticus vel scismaticus.
nec se vellet corrigere. vl̄
cū faceret mouere bellum cō/
tra aliquē dñm vel ciuitatē p̄
sequentē eccliam. vel fauentē
hereticis. vel detinentē bona

ecclie. 7 traderz alijs dignita/
tē iura 7 bona illoz. sicut fac/
tum est pluries. Nec pōt pa/
pa cū bona p̄scia q̄ paup̄ibus
deberet dispensare dare dini/
tibz sine cā rōnabili. sed cū cā
rōnabili pōt talibus obliga/
tis remittere seu vt paup̄ibus
dare ea que acquisierunt per
furta. rapinas 7 vsuras. cum
sunt incerta fm̄ omnes. alias
cū sit sup̄mus 7 vniuersalis.
p̄ paup̄ez magis q̄ ep̄i qui
hm̄ōi solent dispensare vt. lxx
xvij. dis. c. ep̄s. Quia h̄z etiā
plenitudinē p̄tatis in dispen/
satōne bonoz eccliastricorū. 7
plenā iurisdicōem in terr̄ ec/
clie. forte de hm̄ōi bonis. s̄ ec/
clesiaz. 7 hoz q̄ habitant i te/
ris ecclie posset remittere de/
bita ex furtis rapina 7 vsura
etiā cū sciunt̄ p̄sone sine eozū
p̄sensu. et ex aliqua cā rōnabi/
li. nam quotidie h̄ fit vt iura
vnius ecclie 7 fruct⁹ auferat.
et det alteri q̄ curato illius ec/
clesie. cum cā tñ vt creditur rō/
nabili. 7 sic multo magis in
hm̄ōi pōt dare dilationē. qz
plus ē remittere debitū q̄ di/
lationē dare ad soluendum.
¶ Querit̄ vix sup̄ incertis cū
ep̄o qui est pater pauperum
possit fieri cōpositio vel tras̄

actio. Rūdet Lau. Sciēduz
 q̄ Pau. i cle. de pe. z re. hunc
 passum examiat. z finalr det
 miat q̄ n̄ p illū tex. z p. c. fi. de
 offi. vica. li. vi. vult em̄ q̄ sine
 mandato aplico id facere ne/
 q̄ant ep̄i. nisi p̄ponerēt de tan
 ta q̄ntitate quantā est illa ad
 quā ascēdūt. z nō de minori.
 Contrariū seruāt licet facta
 tacita cōpositiō eferat demū
 sententiā taxatiua ip̄orum in
 certoz. z si vera sunt que fat̄
 est Pau. qd̄ videt̄ de iure. nec
 videt̄ s̄ria cōsuetudo valere.
 al̄s multoz aīe illa q̄arēt. Te
 ptus tamē illi (videre meo) n̄
 p̄bāt ita clare. Tñ forte pos/
 set m̄deri q̄ nō ē credendū q̄
 papa q̄ p̄fecit ep̄os p̄ses pau
 perū indistincte non cōcessit/
 set eis ī specie q̄ ex causa pos
 set cū talibz trāsfigere. z isti ha
 bent maiorem potestatem q̄
 illi q̄bz libera administratio cō
 cessa est. Item non simplr do
 nauit. Item papa scit hāc cō
 suetudinē z diu tolerauit. Fi
 unt tñ taxatōnes per sniam.
 Hec Lau. Forte posset dici
 q̄ ex quo ad ecclesiam militā
 tem valet dictum Lauren. z
 etiā q̄ ad deum et ecclesiā tri
 umphantem cum ex causa ra
 tionabili facit compositionē

de minori quantitate q̄ sint ī
 certa. puta quia residuum di
 mittit ei vt paup̄i. cum al̄s n̄
 posset viuere sine indecentia
 sui status notabiliter. Sed
 vbi absq̄ cā ep̄s scienter cō/
 ponat de minori quantitate
 notabiliter valet dictū Pau.
 in foro dei. non em̄ credendū
 est papam fecisse ep̄os dispē
 satores bonorum pauperum
 vt possent p̄ libito voluntat̄
 remittere vel p̄ponere sup̄ in/
 certis. vt de his postmodū pō
 posse viuāt. Hec ip̄e papa pos
 set cum bona cōscia absq̄ ali
 qua cā rationabili facere bu
 iusmōi taxatōes lōge minus
 q̄ sit debituz incertoz. z resi
 duum scienter illis d̄bitozibz
 dare. cū oīa bñ z plene possit
 restituere. Sec̄o cū dubitat̄
 vtz restituere possit d̄bitoz
 p̄ incertis. nā in dubio est sēp̄
 interpretandū factū pape p̄ma
 rime in bonū. vt di. xl. c. non
 nos. cū glo. Papa em̄ z si ha
 beat plenitudinē pr̄atis erra
 repōt vt hō. z int̄ cetera sue
 pr̄atis nō aufereť sibi condi
 tio ista cōis hoīm q̄n possit
 peccare mortāl̄. z descēdere
 ad inferos. z gūi ceteris puni
 endus si deliquerit. vt dicēť
 dīl. pl. cap. si papa. z in glosa

De restitutōe liber tertius

Insup cū restitutio certoz d
beat pcedere restitutō; incer
toz q̄ ep̄i circa vsurarios pu
blicos vt licentiēt ad sacram
ta ecclie z sepulturā p̄us cō
ponant sup certa q̄ntitate. p̄ i
certis q̄ sibi solēt ibursare ma
gis q̄ paup̄ib; dare. z de cer
tis non prouideant sufficien
ter vt reddant integralit̄ mī
nus benefaciunt. q̄ n̄ mo si n̄
sufficerent bona que remanēt
vsurarijs vel hereditibus eoz
tenentur que acceperunt p̄ in
certis contribuere. p̄ restitutō
ne certozum. als fures sunt z
latrones auferētes que debēt
certis p̄sonis. extra de vsu. c.
cum tu. xiiij. q. vi. si res. Sed
consuetudo in hoc non excu
sat. que potius dicenda ē cor
ruptela. qz d̄ ius diuinuz. di.
vii. c. q̄ d̄ mores. xxxij. q. viij.
ca. flagitia.

De mō z ordie restituēdi.
Capitulū. viij.

Quantum

q̄ ad septimū. scz d̄ mō
restituēdi seu ordie

Circa qd̄ p̄siderāda sūt tria.
Prīmū ē q̄ restitutio certozū
p̄ponēda ē restitutōi incerto
rū. Sciendū igit̄ q̄ certe oīa
obligata restitutōi. i. cum sci

untur p̄sone q̄b; est faciēda
p̄us integraliter soluēda sūt.
q̄ soluant incerta. q̄n. s. scitur
vel dubitatur bona restituen
tis nō sufficere ad vtrūq;. nā
tūc restituēda sunt plene p̄
z integralit̄ certa. et hoc tripli
ci ratione. Primo rōne suc
cessionis. Secō rōe obliga
tiōis. Tertio rōne silitudis.
Quātū ad p̄mam rōnem. s.
successiōis aduertendū dili
genter q̄ nō succedit i paupi
bus ip̄e x̄ps. nisi q̄n nō repiū
tur p̄sone certe q̄b; restitui de
bent certa. vt q̄si p̄ substitutiō
nem succedere videantur. ac
si diceret testator. dimitto me
os heredes tales et tales q̄b;
debeo. vel etiam si non debeo
Sed si eos non repiri p̄in
gat. substituo mihi christum
cū paup̄ibus suis. Quātū
ad scōdam rōnem obligatiōis
p̄bat hoc sic. nā paup̄ib; n̄ te
nēt heredes dare. s. p̄ restituti
one dictoz incertoz. nisi vni
ca rōne. s. in foro dei. sed credi
toribus certis tenētur dupli
ci rōe. s. in foro dei et foro mū
di. qz heredes possūt a credi
toribus in iudicio pueniri.
Quātū ad tertiā rōnem. s. sili
tudinis p̄bat idē a sili de vo
to simplici z solēni. Nā vortū